

САНА ОЛОХ

ХАБЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 70 (7143) ● 1991 еыл. Бзе мйын 8 кнз. Суббота ● Сыаната 8 харчы

Специалист трибуната

САЙЫЛЫК СИЭМЭЛИИР ПУУНА

Быгыл ынары буоһатыы былаанна ааспыт сыллардытааҕар үрдүк. Улаарыйыл тэрээһиннээхтик «Мындабайы», Эрилин Эристин аатынан уонна Карл Маркс аатынан совхозтарга ыытыллар эриликтер 78, маркстар 59 төбөнөн графиктан албын сымэтэлээн иһэллэр. Ол эрэри маркстар ааспыт сыл туһааннаах кэтиннэ-витторер арыйары сымэт-лөтүлөр.

Бүгдээр нь буунамыг урсгай болжана туолан явэр курдугун да нийн, искуст твеннай сэмэлэлэһинигэ хаалгы улахач булаан-ламныттаафар 323-нэн, ааспыт сэл туһанаанах камнизэритээфэр 129-нан арыйах ысах сэмэлэлэнэ. Ол сүүлү тургу молто-бүттэр сибээстээх. Молтох аймалыкка тувар сүүлү хантай көбүйэн кэлэй? Онон график кәбилдэр, сэмэлэлэһин киникк күн-нэгэс өлдүк хаалга.

Атын өртүгүн тэрээнин сууга тэптэ. Ордук «Чурапчы» уюмга Субуруускай аатынан совхозтар мөлтөхтөр. «Чурапчы» совхоз графынын 250 төбөнүн сиппэтэ, былдырылгынытаалар 362-нн адыах ынады буоһатта. Оттон «Вахсы» совхозка (ылаабынай зоотехник Н. Ф. Олонешников) бу улэсэ суолта бэриллибэтин бириэмэттэрт отчут туһариллибэтэ да көрдөрөт. Чыапнара өртүгөр 52 ынах, сүрүмүзү, огуһунан буоһатылыына, оттон Толоонго 71 ынах искусствнай сымалэһинниэ. Дьинэ, манна суоһу туһа ыларана суох.

Ысыагы окупунан саптарымга төһүү элбэх. Холбоёр, «Мугудай» совхоз Маралайыта, «Вахсы» совхоз Чыаппаргата, «Мындабайы» совхоз Соломута, Хахыһара, «Чурапчы» совхоз Түйөгөтө, Килэнигэ аһардас окупунан оролдолор. Мугудай отделениета быларыым биччаларга искусственинни спэксэлэниини туттубут бөлөһүмүс бэйил аһар

дас одуусаа нэстө. Атыг-
тарга да ошуу туһаныг
элбээн илэр. Маных ды-
һаныг, нэскилэ суошун
олох байгата вердөрүү тур-
даа. Снэрдээх сүбэ ылы-
ныллыбат.

Саймылыкка сизизилинур пууниар хас ферма ахсын тэриллэхтэхөтэрэ миад-лыбангай турар. Сорох сирдэргэ техник-осеменаторлар тиибэттер. Ол курдук, Эрилик Эрстиин аатынаа совхоз Холтобо-тобу отделынаа миад-ныгыгы түүрт сиргэ нөһөрөр эрзери, инкингэр техник-осеменатора суох. Олору үөрөттэрингэ совхозтар сөптөх болдомтону уурбаттар. Былырмын анал курстарга 10-тан тахса кибини үөрөттэр-биттэрэ. Быыл биир да кибини мыппатылар. Оттон Якутскайга уонна бэ-йэзэ, Эрилик Эрстиин аатынаа совхоз Чакыры-гар А. И. Сергеева пуунун базатыгар, хаһан баарды-лар да үөрөттэрэ мытар ныхахтаахтар. Ол туһаныл-лыбат. Саймылыкка тах-сыах нининэ үөрөттэрэл-лэрэ хаалла. Билигин ха-ба тардан дыону арала охсор, ырыдын, ырахан. Техник - осеменатор да-р хамнастара да ыратта бэрт. Бары хаһайысгы-балар сыһыарыллар сүөһү ахсаанынча көрөн хам-наһы төлүүллэр. Оттон ула, көрдөбүл куннэтэ улаатан иһэр. Нинининин мааны учусттуур наада ага.

Ынады, сиемэлээһин атырдык ыйытар дээрн ытытылыһа. Ордук табыстаадынан бэс ыйа аарыллар. Сүүрүн пагруука бу кээмэ түбөнөринэн үлө кыһаттэһиннэх буолара чуолнай. Күн бүгүн совхозтарга 3228 ынах буотатылыһа. Дыһар, сый устата 7840 сүөһү былааннаммыта. Көтөрүн курдук, былааннаммыт сүөһү хайа тырыбыт аңгара буотатылла палик. Ону дэ бу матчыраг мйдарыгар сүөһү туһкар, төлөһүөр кэмтгар сиемэлээхээһин. Сиемэл

20-лиг хоно-хоно графиган уонга сохостар сайаникаларынан Якут-кайдаары производственнай плем-холбоху анал-лаах автомашинанын бы-наачы фермаларга тиз-дэр. Ошон ханнык да-харгыс суох, бейэт-тэ тутулуктаага хаалар.

Искусственный сизмалайингийн сэтгэх 1805 сүүл хабынхна, Ынаг буохатын нхн цоругун бэлэр буолдахх, бу са-йыгн мйдарга Субу-руускй аатын, «Бак-сы» уснн «Чурапчы» совхозтар ирэттэрингэр элбэх үлэ турар, Ынаг эхнн ард төрөтөр сыйл-тан (Силигин да бирнзм баар) бэс, от мйдарыгэр далым тутан сизмалайхх.

Бийлэл багтаамж үс шиг
агнах төрөөгүйнэ билээ,
хүмүүнлэгээр эрдэлээ би-
чээ, эрхээр, хэллэн агуури-
наата. Сөмхсөтөр барьта
4380 нийрлэвчлэлээр. Итн
1990 сүүлээс дутаахад 315
нн арьшаа. Манган са-
йын 1200 төрүүх зовил-
лэхтээх. Ол ийнгэр Эр-
лийн Эрнетиингэ—300.
«Чураалчига»—400. «Мян-
дараайыга»—200. «Бах-
сыга», «Мугудайга» —
100-түү. Субуруснайга —
250 усна Карл Маркса
—50 нийрлэвчлэлээр.
Итнчэгээр барьта 6283
нийрлэвчлэлээр. Ол
эрхээр бийлэл нийлбалаа-
нын 111 түбэлтээ таа-
хуунына. Олтон олбуу
нийрлэвчлэлээр эс-
сөө элбэх—132. Итн эс-
сөө сүтээ суух Даанайныан.
Анх нийрлэвчлэл донхуан
олуутун эбэн элбэн. То-
хөөлөөх сүтүүгүй? Ынах
хүтараанына да баар.
Олон төрүүх сүтүүгэ суох
ылымга ойлчуу болгомо
наада буулла. Бу техни-
осеменатордар сүүлээс
улааларин түмүгэ эбээт.
Фермаларга дьон сыра-
лаах үлэтин тилиннээр
күрдүн үлэин-хамнаа
төрийнхээ.

Е. НИКОНОВА,
тыя хаһаайыстыбатын
управлениетын плем-
үлэбэ отделын
зоотехнига.

Бааһыналарга, обүрүөккө

Пары хорутуу бастаганын Субурускай аатынан соххозка сабалланна. Манна 550 гектарга ытыллыахтаах. Водоезигит-тон паардааһын Эрилин Эристин аатынан уонна Карл Маркс аатынан совхозтар бааһыналарыгар сабалланна. Хаһааҕысты-балар паары хорутууга туертуу транторы таһар-дытар.

554 гектарга наары көтөрүүхтөх «Мындааңа-йы» совхоз бытаарда. Үлэ «Чурапчы» уюна «Мугудай» совхозтарга эмиз сагалаа илээ.

Ойуруот аһын олордугу үмүрүйүөх буолла. Арай Суоһуруусай аатынан совхозка түмүктөнөз ийик. Манна 1000 кв. метр изн нээх төһөннө огуруу олордуллар. «Мындааһай» совхозна бу культуура 1500 кв. метргэ олордулларыттан аны 500-һэ хаалан турар. Бэрэһээтэ, манна 10 гектарга халпыһа олордуга сараланна.

«СО» общ. корр.

Бэс мыйы 19—25 күн-
нэригэр Якутскайга Аан
дойдутаагы ыарганнай му-
зыка иккис конгресса ыы-
тыллыа. Бу конгресска
биигин өрөйүүстэн бастык
комусчут-импронизатордар
ыгыралыһылар.

Болгоно сэтгэвч суух орто оскулатын учууртала, хомус уула Виктор Викторвич Игнатьев онорбут этгилэн хомустара республинада нээгилнн бииро-нар, сэтгээрлалар буолу-лар. Кини варганнай му-зыка конгрессгаар Чурап-чы хомууу охсоочуларыт-тан сорогубун ыгырыл-дан кыттыыны балар чнэс-тэннэ.

СНИМОВКА: хомус охочу-
дулар (унга) В. В. Игна-
тьев уонна А. А. Куту-
гульников.

Т. Кардашевской фотота.

ҮҮТ ЫАМА НАМТЫЫР

Оройуон совхозтара сыл ааспыт ыйдарыгар үүтү паловой ыалын графитын 98,4, государствада туттарыы соруудагы 89,9 бырыһыан толордулар. Ааспыт сыл туһааннаах нэмнээхэр үүтү ыалын 2730 центнеринэн, государствада туттарыы 4516 центнеринэн намтаатылар.

Саймлына тахсымга үүт-ас таңнары туһар. Бу нэдиэлэбэ күнгэ 255,5 центнер үүт ыланна. Ылырмамь бацталарга Субурускай аатынан совхоз күнгэ 46,1 центнер үүтү бастаа бургаскыра били

на сычках 16,9 центнери
мил.

Сайыллыкка көһүү бара турар. «Мындагаайы» совхоз Волугура 8 фермалар 925 маньныгы көһөрдө. Манна 49 маньныксыт үтэллээ. Соломьен отделениега үс сайылгыттан 370 маньныгы таһаарда. Итиннэ 19 маньныксыт тах. Эмэ бу аһан ээрэр нэдиэлэҕэ Субурууснай аатынан совхоз Хатылы таһы отделениегын уонна «Мугудай» совхоз Төлөй-дөөдү отделениегын бары фермалара сайылгы булдулар. Быгаарын Карл Матвеев аатынан экинчи Эмэ

лик Эрстэин аатынан
совхозтарга таһаарыялар
чиһчилдэх.

Миндлаарайга совхоз-тар саагаастарнаа комбиноры идлэ. Ону бичачы сайлыыктарга тиздэ эйи аылыгы огоро охсор, мэгчирэнт жарырутгай илчээгитик туһанар наада. Ылаагы дустыынык халда да төрдлө илик. Маны тэрийдэххэ.

Сүөһү сайлыыгы мэт-төх туруктаах булбутун халда да үчүстүүр наада.

Р. СОФРОНОВА,
тың хаһаайыстыбатын
управлениеһың диспет-
черы эрехтине

БЫЫБАРДААЧЧЫЛАР
санааларын этэллэр
КИМ ИЫН КУОЛАСТЫАХХА

Россия курдук улахан республика Президентээх буолуохтаагэ референдумунан быһаарыллыа туар. Овон бос ийин 12 күнүтэр ыагытлар быһарга бума бары кыттарбыт, нии ийин нуолаһытын биэрэрбитин быһаарарбыт наада.

Президент похутар тур-
бут кандидаттартан, но-
руот үс ичинин чорботон
кызын келестимге туруор-
да. Кивилэр—Ельчин Бо-
рис Николаевич, Рыжков
Николай Иванович, Вака-
тин Вадим Викторович—
бары да дьонго-сэргэ-
улахан авторитеттаах,
дойдуга биллэр улаһиттар.
Оттон билиги оройуом-
муутугар Н. И. Рыжков
инни агатация-куусеэ ы-
тыллар.

Кини бизс сэтл правн-
гелство баймалга буолан
олорон уларыта тутууга
биллэр-кестөр үлэни ыып-
пата, кэллн дойдуга эконо-
мическай кризис ытарча-
тыгар улам күөсө ык-
ларда, национальнай сы-
һыаннаһылар тыгачаһы-
яаннылар, правительство
үлэтнэи астымат буолуу,
араас характерлаах забас-

К. АРЖАКОВ.

Хайахсыт.

СААМАЙ ДОСТОЙНАЙ КАНДИДАТ

Мин элбэх оволоох ийэбин, сизинэрдөөхпин. Ошон олохпуну бу курдун иннэ-кэннэ биллэбэт буолбута минин, сизэ эмнэ атыа ийэлэри-аралары курдук, удаханык долгутар. Россия куустэх Президентиннэ олохпуну тупсуутугар тибэх кэрэстэ эрэл-битинэн буолла. Оттон ити турбут 6 кандидаттан ким миннэ куоластыахха дьон мыйтыага биннэхэ, бөрүстүү дьонго, эппиэттиргэ ыарахан. Биннэхэ аба баһылыккыт, бастаан туран, барыбыт интэриэһин көрөр буолара, ыраары ото көрөр, чыһинэйэ, кырдыккыта наада. Субу ааспыт ылларга дейдубут үрдүкү салалтатыгар бэрт кырапы да өтө көрбөт, үлөһүт дьон маһаллатын ситэ өйдөөбөт, ымсыы, байыла-рын эрэ тус интэриэстэтийдүбүт. Ама, үлэни эйибиһт, Сорохтор, үксэ эдэр дьон, аҕа келүөнэ тугу да үлэлээбэтэрин, олоху бунатын атыннык сайыаннарбытын курду сыанааһан, барытын урукс халгыһарга этэллэрэ олохторун да толун уу ралларын көрөйбөккэ те-реэбүт дейдулара сайда-рын туһугар үлэлээбит коммунистарга өстүйэл-лэрэ бунатын сыһаа. Оч-чолосуну билибэт эдэрдер-гэ олох нөөр хараһа эр-өртүн көрдөрүү, минилэр өйдөрү-санааларын бул-куһуу таһаарыллыһа. Ити көннөрүөххэ. Бин, П. Ойуунускай эппитиннэ, «бинтэр эи, бинтэр мин» диир кылгаскайаа охсу-һуу ырыктаах кэмгэр таһаарыллыбыт түбэлтэ-лэри билигин аҕалан араастаан эргитэн-урбатан туруорар бэрэ суох кэл-тэй. Дьон итиннэ өйдүүөн наада.

рондор, бу айылаахха
ритер охтубут деси оло-
уулаахотот аатырдахпы-
ты? Ому хара маннай-
гыттан септөөхтү салай-
быттара, атын сайдылаах
дойдулар үгүгүдөрүн ил-
тэ хабан ылан олохтоон,

В. КУЗЬМИНА.
Одбулун.

● РСФСР Президенин быыбарын көрсө

СЫАЛ—РОССИЯНЫ БАРҖАРДЫ

Борис Николаевич ЕЛЬЦИН "Известия" ыйытыларыгар эппиэттэриттэн

— Борис Николаевич, Россия Президентин нөхүгэр үүсгээр миний бастны үнэмэрдээх кандидатын аадаллар. Эн бэйгэр санаа сүүхөөх хэмгээ хайдах санаалаах үстэнэрин? Кытайынга эрэ суотнаабын дуу эбэтэр мунчаарардааххын дуу?

— Россия үрдүк сая-
яаччыга — Президент аан
бастаан таллалар. Буо-
лалары буолан сьенин
буолбаска, норуотунан
бүтүнүүтүн. Санаалар
онтоо снбэстэхтэр.

Президентиз атын кандидаттар биллэллэр. Кинилэр оныттаах политиктар уонна, ордуу суолтаада, араас көрүүлэри уонна сыйымналары сирдайдэн көрдөрлөлөр. Ханыкы кандидат бастагы мистэҕэ, хайалара иккис турарын бэриэтэртэн туттунуох атам. Кыайыы туһунан буоллабына, мин санаамбар өнөө кандидаттар бэри суоттаналлар.

— Елдин быласка бир сыл оордо, идинэ тушпугунан туох ситинин-дизин?

— Бигр сэтгэнэаа өртүгэр россиинарга бэс билин, ол иһигэр сиргэ бэс билин, килим быраантар, оттон норуот талбыт дьонноругар динчнээх былаас баара эбитэ буоллар, бу боппурөөснэ хоруйдуурбар судургу буолуох ээ, Оттон олор суох өтүнэр. Сыл устата ону барыгыт ситинэ сатаатыгыт. Туох ситинилиннэ? Сыл анараа өртүгэр Россия, быһаччы этэр буолаха, сорох* автономиялардаабыр, бэл уобаластардаабыр нэра дьынчнээх быраантардаах этэ эбээт. Билигин маньаха ээбэх уларыйда. Республика үгүс гранданиара иһинлэр Нйэ дойдударыиан Советский Союз эра буолабакка, туох-ханныан иһиннэ, Россия буоларын өйдөөтүлэр. Пэссэе, пэссэе, нэраа, нэраа...

— Национальная бопу-
руска эн позицияг бил-
лэр, ол эрэри бары
бирндик ылыннар буолба-
тахтар. Кэчэ союзнай
республикаларга нуучча
тыллаах нэһилинниктэ ту-
һунан да санаа кэллэх-
хэ. Онон сибэстээн нэ-
һилинниктэ өтүг
гражданскай быраантара
туугуһулаауларыгар хан-
нык мэхтиэлэр баалта-
рык?

— Россиятан төртүтээхтэр Союз бары республикаларыгар ололдор, Кинилэргэ-кылаабынай мөһтүгүнэн Россия атын республикалары кытары бары өртүнөн бөдүтүн сыһыаннаһыдарын харыстаан хааллары "буолар. Ол сибэстэр эрэллээх правовой төрүк олодуруохтаахтар. Онуоха Россия Латвияны уонба Эстонияны кытта икки өртүтээх дуоҕабардым түһүрөсбитин көнүктүтэн ити республикалар парламента кэлин тэһилиннэ быраантарын дьыһыһахтук сарбылар сокуоннар мэтатыйаларын уларыттылары саралаабыттарын ахтар төдөөс-төөх.

Бийиги ганданнарбы-
тыгар мажнвалар бига
буоууларын дьобуинаах
уусулуобуатынан нация-
лар илгит ардыларыгар

чигинэй политика булар. Итнн тэгэ бийн национальностар икн ар-цалыгаргь сыйланыр сүрүнчигингэ бастакы-нан суол тэлээчиллэр буудбагхайтын сана-тыахын багарарын. Киди аймак итингэ сүүһүнэн сыйларга дьарыгтамыта уонна баһархай опыты мунуузумута. Ол опыты кууска баһалымырда көм көддө.

— Ити эрээри суверенитет проблемата агингч бүппэт. Россияда уонна кини национальнай тэрилтэлэригэр суверенитет проблемата сажаланаан эрэ эрэр. Ону быһаарыш эи көрүүгөр хайдах барыаһай?

—Вийнги итлэ проблеманы бйлаарыга сйлхэмгы ударыйбат—ханык да күүнүлжүннэ, күлэини суох собулэни киэпсэтнилэр суоларына көрдөөбүт. Россияй кай Федерация киэпсэти табыгастаах моделин көрүтүп ситиспит, кудун өйдүүр. Отто А. Руцкой тариана бйлаарынарга, чөбдигирин суолутар тахсарга интернационал талыгы биэрэр.

—Рыжков—Громов холбохуктар, эн санаапар, төһө күүстээбэй?

—Түүх да диэбхитэрин иһин. Рыжков—кинигэн кандидат. Кини кэнигэн байһаннай. промышленнай комплекс (БПК) турар. Итн—улахан күүс. Рыжков бэйэтин туһунан туту да эппэһин. Итэгаллэх дьоммор Ельцин — Рыжков минналарын утарыта туруора сатаамак диэччлбн. Биһигин утарыта туруоралларын себүлэбхитэрин да иһин. Холөбүр, Витский Совет саялааччыларыттан биридэстэре олохтоох хаһыакка Ельциннэх Банатнын тэнгэбэте, Ельцин туһатыгар. Дьэ ол Банатнын утары сүүс-сүүсө агита-

—Эн санааг ар хайдаггүй, ССКП реформалар партиаларынхэн, улсарта туугу нинкин хүнүүг тураачынын буолар кыах-таах ага дуо? Ону мүлчү түппүтэ буоларай?

—Оннук ныхаа баара
дип санхьбын. Ол гынан
баран партия авторитетын
түргэнийн сүтэрэн барьба,
оноо хас да төрүт баа-
ра. Туот-хайныг нининь,
уларыта тутуу стратегията
да, тактика да наачнай
төрүтээһиннээр суох этэ.
Оноо бигр хайысхаттан
атан хайысхаа, арыг ха-
йааран, бодомжлоор, эр-
хэсэгтэй, демократическый,
радикальнай хамсааһым-
мыт эдэрин быһымын
алжастарын туһунаа этэ-
гэ тиийдлээр. Чуолаан,
иниэ бэйэтин радикали-
змын общество ордук
сыммахар өртүк кытта
тым-тыла демократия
кыраппата, демократия
базэтин кыраппата дуо?

— Минь манна кылаабы-
найын көрүүхкө наада
дип санымын: бистах
реформалар, олору сыы-
да олдохто кыллар сатаа-
нын бийигини мэдэтибэр.
Норюот ону тулуйуо сура-
ба. Бийикэ сыыба буол-
балла, тосту туораттахха
эрэ табыллар кризис бы-
һыкта-майгыта, модун
кыахтаах бюрократичес-
най система бааллар. Де-
мократическай хамсааһы-
ны тэрийин, дыону бай-
дыны тардыы өртүтөн
көрдөхкө, атын дымала,
демократтар, кырдьык,
сөөбүр туттуналлара,
улытра-хангас атиилэринэн
дыону куттаабаттара наа-
да эгэ. Демократическай
хамсааһыны сомобулуур-
га ол ордун көмөлөһүөдү.
Бу өртүтүн муус устар-
тан хамсааһын баарынан
задабын. Ол угалар «кы-
һынтыгы» номинилэригэр»
карда быһытынан саба-
дамшата Чочук демократ

— «Коммунистар демократия элһини хамсааһынны этэрин буоларар?»

най депутатарын III съёнигээр А. Ручкой, — бидларын мурдун, Россия вице-президениг нандидаг — иштгинээрбит хамсаахныг. Ити үгүс сылларга байаларын иэстэрин ишгинээдхн толорбут, ол эрээри партиа бүтгүүнүн илгн, иэни салалтатын илгн элпэгтэнэлн сүгэр быхахтн мата сылдымбыт үгүс коммунистарга иштгинээг кыдаг ары-
"Янада дин саанымбын. Урут муньбуллубуттарга босхондуохтарын баваар эрээри, ити коммунистар ылаат да партиатан сатааг тахсан барбатахтара. Сорохтору үгүстөр, дыс-сипилиннэ тохтоппуттара, сорох бейтиг баланыанкатын партиа өнгөтүнэ ситиспит мурдун өйдүүр. Оттон А. Ручкой вариана быһаарынарга, чөбдигирин суолутар тахсарга иштгинээг кыдаг бичээр.

— Рыжков — Громов холбохуктара, эн санаагар, теге күүстээбий?

—Туох да диабеттэрин иһин. Рыжков—книгтэн кандидат. Кини кэниггэр байыаннай, промышленнай комплекс (БПК) ту-
рар. Ити—улахан күүс. Рыжков бэятын туһунан тугу да эппэппин. Итэҕэл-
лэх дьоммор Ельцин —
Рыжков линияларын ута-
рыта туруора сатаама
диетчибин. Биһигини ута-
рыта туруоралларын се-
бүлээбиттэрин да иһин.
Холобур, Витский Совет
салайааччыларыттан бири-
дэстэрэ олохтоох хаһыак-
ка Ельциннээх Ванатини
тэннээбитэ, Ельцин туһа-
тыгар. Дьэ ол Ванатини
утары сүүс-сүүскэ агита-
ция, мин санаабар, кини
наадыһар сүүс тыһыынча
куолаһын ыларыгар ко-
молөсүгүтэ. Ити туту аты-
ра чуолкай: коруот сы-
мыһаны утары турунуута
төһөлөөх күүстээгин көр-
дөрө.

— Хомойуох иһин, билигин демократической радикалнай хамсааһыммыт эдэрин быһымытынан албаастарын туһунан этэргэ тийиндлэр. Чуолаан, иһин бэйэтин радикализмынан общество ордук сымыаһыар өртүн кытта тыл-тылга киирсинин ыараппата, демократия баатын кыараппата дуо?

—Мин манга кылаабы-
найын көрүүхкө наада
дип санымын: бистах
реформалар, олору сыы-
да олоххо киллере сатаа-
нын бидигини надатнара.
Норуот ону тулуйго сура-
да. Бийлэх» сыяга буол-
балта, тосту туораттахха
эрэ табыллар кризис бы-
чыгыга-майгыга, модун
кыахтаах бюрократичес-
най система буоллар. Де-
мократическай хамсааһын-
ны тэрийин, дыону байы-
дыны тардыы өртүттөн
көрдөхкө, агын дымала
демократтар, кырдьык,
сөбүгөр туттуналлара,
улытра-хагас этиндэринин
дыону куттаабаттара наа-
да эгэ. Демократическай
хамсааһыны сомоорулуур-
га ол ордун көмөлөһүүр.
Бу өртүгүн муус устар-
тан хамсааһын баарынан
задабын. Ол уналар «кы-
һынтыг» номинилэригэр»
карда быһытынан саа-
ламчыта. Чочуу демокра-
тическай хамсааһын, ра-
бочий хамсааһын, забес-
тоналлыр хамсааһын
түмүктэригэр эрэ муус
устар 23 күнүгээди нол-

сүүхүү уонна биллэр-көстөр «9 эбин 1» собууларын сэтгэлийн бичигтэрэ. Ити түгэснэ Президент, юнитэн да буоллар, хайаас сарынгтан эмис» өйө-нөрө наадатан, ол нинни-ки барарга мэнтинэн буоларын өйдөөбүтэ дии саныыбын, «9 эбин 1» конструктивнай характер-даада онтон.

—Од эрээри ити дьо-
хуунаах сөбүлэһин икки
өрүт—эһин уолна респуб-
ликалар—хардарыта ба-
йа-байэлэригэр чугасана
сатааһынарына түмүгэ
буолбатах этэ дуо?

— Хавныгын да ийн, республиналар представи-
телэриниздэр Президент
улахангын чутуйбуга дин
саныбын. Ол гынаа ба-
ран кылаабынайа — сөжө
этэрин — собулэһин уоп-
сай тыл-тылга киэрсин
түмүгэр ситиндэлибэтэ.

— «Э збни 1-гэ» хайа
өртүтэн туох куттал суо-
буур дии санылгыный?

—Сөбүдэһиңгэ дьин-
нээх култал реформаны
утарааччылар, ысгаллаах
балаһианьаны билдэр-
гэ суудайааччылар өртү-
лэриттэн суоһуур, кэли
нэмгэ минилэр бийэдэрин
ырытытчы көрдөрдүлэр.
Ол гынан баран атыны
этнэхинд базарабын: «уон-
нар» сөбүдэһиндэрэ са-
далаабыт процеһа күүс-
төөх көмүскөнөр меха-
низмнардаах. Олор—киин
уонна республикалар,
киин уонна демократичес-
кай күүстэр хардыта
бииргэ үлэтэһиинэригэр.

— Урукута эи партияда кыра киһи буолбатах этиг, туох буолбутун киһи моруот нунигэр буйуйдаах курдук санаммаккын дуо?

—Бидлэн турар, сана-
набын.

— Россия промышлен-
най кыабын 70 бырыһыа-
на оборонаҥа суолталаах
предприятиелар. Хаалбы
30 бырыһыанынан толору
сманалаах рыногы үөс-
кэттиэххэ сеп дин саны-
гы дуо? Онуоха 70 бы-
рыһыаны хайдах ты-
ныахха? Бюджетка де-
фициттээх олорон бу-
секторы үбүлүүххэ дуу
эбэтэр рынокка киирэр
кыагы киннэххэ бэйэтигэр
бизнестэххэ дуу?

—Экономика—бишр кэ-
лим организм. Ол аата
бирдиндизэн салаага уон-
на бирдиндизэн террито-
рияга рыночной экономи-
ка баар буолуон сатам-
мат. Экономиканы турук-
таах огорууга уонна ры-
нок сыйыаннарыгар ки-
ригэ Россия програм-
матыгар обороннай комп-
лекса сыйыаннаах раз-
дел баар. Биллэн турар
БПК рынокка кириит-
байтэ тусла уратылар
даах буолуода. Билин-
гэ БПК предпритислара
быһаччы бюджеттан үө-
лэһинтэн Оборона ми-
нистерствотын ертүтэ-
саккаастааһын систематын
гар кириилэрин көзү-
лүүр. БПК предпритис-
ларын бородуукуйала-
рын экспортка таһаары-
га лицензия политика-
тытар саналаахпыт.

Билигш билигш оялы
пытан дааны, мырныны
са таһынаары опыты да
баны учуоттаан конверси
ордук нодуустэх ва
рианын ырытан огору
бара турар. «Оборонка»

урдун квалификац
кадрдар түмүллүбүтү
зан бойду таһымнаах
адбас сага технологиялар
тутуулаллара кыста
учуоттанар. Олору сүтэ
бэт сорун турар. Маны
дыкала обороннай про
мышленность Союз ды
налыгар баарыттан итир,
биниги реформаны ийе
тарбыт сатамнат курдук.
Ол эрэри Союз салалта
тын кытары сабаламны
көпсөтүүлэр хардарыта та
быгастаах быһаарыны
буларга көмөлөһүөхтэ
лизи эрээнбин.

— Атын бошпуусе базовай, туолаан, сырьевой салаалары таарыйлар. Шахтердар, биллэрни курдук, бордунукейга сорькугугар сыаналары босхолоошуну, хамнаһы үрдэтении ситистилер. Нефть, газ сыанатын ылар буоллахха, олоҥ хамсаабаһа хааллылар. Оттон неби хостуур регионнар иэни. лизинькаларин олоҕо-дьаҕа олус ырахан. Маны айдалах гынаахха?

— Чох салаатыгар булуллубут быһаарыы иэби, гайы хостообунта уонна атын салааларга төлөрү туттуллуон сөп. Экономическай көңүлү биэрдахха уонна өйөбүлү оҕордоххо, Дьон бэйэлэрин проблемаларын бэйэлэре быһаарыахтара.

— Биһиги валютаны охсон угуортан бурдугу атымылаһыга ороскуотуубут уонна, биһиэхэ валюта мараханник көстөрүн үрдүтэн, улам диниҥ иэскэ киирэн иһэбит. Ол кэмгэ биһиги предприятисларбыт тыһымыча комбайны хомуйар нмахгара суох. Ол сабаланаары турар куһаҕана суоха дмлы үүнүүчү сүтэрэр кутталбытынан суоһуур курдук. Онтон тахсарга эйиэхэ ханык үт-хайаҕас көстөрүө? Россия уонна россияннар маннь саакка-суукка киириилэрэ, эн санааҥар, хаһан тохтуой?

— Бүтүн дини аграрнай кризис биричинэлэр уонна онтон тахсар суоллар ырысчычы наастаһааллар. Бу болпурус республикада дини аграрнай уларытыллары сабалаабыт РСФСР пароднай депутаттарын икис сьезини болдомототун минигэр турбута.

Бийиги сиргэ үлээгээчир
сир дьингээх хаһаайны-
нан буолда илигинэ ас-уо-
ло проблематын тусратыа-
һыт суоба. Бийиги, көмө-
адыас дуона суох кэмнэгэр,
даһаны сиргэ төннө охсо-
то сүткэнник баһарааччы-
лар мелүйөөнүни аһаа-
һаахтар. Оттон кинилэргэ
көмөлөнүөхтээгэр үксүтэр
була сатаан маһаидар үс-
көтүлээллэр. Ол да ур-
дун бийиги бааһынай ай-
мах тиллигингэр көмө-
һөргө битэ быһаарыны-
лаахпыт, Уонна мин ки-
инилэр илинлэригэр инар-
бит сир сыһыс отунан бу-
рууллубаттар адыас эр-
нэбин. Оттон бийыһы
үүһүү туһунан эттэххэ
кини куһағана суох-
тук баран иһэр. Ол эри-
ри күһүн ыарахан буолар
чинчилээх. Нолхоостарга
уонна совхозтарга, буна-
эһинэ көмөдөстөхтүгэр
табылгара буолуо.

Р. ЛЫНЕВ.
(«Известия» хаһыат
1991 с. мамыны 24
күнүнээҕи нүмүрүгү-
түн).

◆ Рынок: сүрүн туһаайыларга мин этиим ◆

Обуруот аһын дэлэтиэхпит дуо?

Оройуон рынокка кии-
рингэ сүдүн туһаа
йымаларыгар киһи сипир
бурдугун, оҕуруот аста-
рын уонна хортуспуду
үүннэрингэ бочукуннаах
сорултар турдулар. Бы-
һата, оройуон бу аһылык
көрүгүнэригэр бэйэтэ
бэйгэ хааччынар усу-
луну буйута тарылдыхтаах.

Минь огууртот хаахайн-
гыбатын саймнарары бо-
лууростарыг тохтох
этим. Бийнэхэ, «Чуран-
чы» совхозна, эрэ боухо
хуо, оройуонга уолсайы-
нан даганы огуурот аста-
рын государствога тут-
гары былаана сыллэга
уолбат, онон ночоттоох
халаара кубулуйбута
хураатта. Ол эрээри огу-
руот аһын, хортуоншуу
ууннарэн албан ааһа
лисибит, сун сураһыр-
гыт дьоннордоохлут
бээт, оһыт да баар.
Арай ону туһаны, са-
ганы, бастынгы олохтоо-
гун кылыллыбат. Того ди-
эххэ, сөнгөөх база суох,
дэгтэйн үлэлэрин засно-
ор тархаллыттар.

«Чурапчы» совхозка
нин салаһар. Нылдыни-
зэди биргизэдэм хайыс
а салын сеуруот аһын
үннэринин дэрынтанар.
Билингин туруклутунан
руттүргүт ыраах бы-
нылылаах. Того диятэххэ,
урун састааба сыллата
ларыйа турар. Внир се-
онига үздэлэн барар

дзонгон туох ирдэбит
мэлиэй? Быстах аата быс-
тах. Улэ сагаланымыта
мытарым бөбө буолабыт.
Холобур, быһыл, эрдэлэ-
бит сылбытыгар. Улэ
олунньу бүтэһин күнүрүт
төн сагаланымыта. Оттон
Дьон муус устарга пра-
атын үлэттөн босхолонон
оһуруонка кэлбиттэрэ. Ол
үрдүнэн 3-4 киһи сүн-
дүрүгү ытаска ага.

Мэлтох базалаах, тир-
бэ суох, ночооттоох, ки-
ни көлөһүнэ тилинбэт үлэ-
тигар ким ди кэлэ са-
таһар? Быстах дьыннэгэ-
уоттан ураты дьыннэгэ
тигэвой оһолуулаах ту-
туулар суохтарын кэрнэ-
тэ

Арай, сылы эргичи үлэнииргэ табыгастаах теплицалаах буол. Улэ тоҕо барбат буолуой? Бу туһунан уруккуттан толкуйдуубут эрэри, үп-ас нөстүүн сөптөөх кэмгэр да кыаллыбатаа. Дынгэ, кыраттан тугулуктамыта. Оччолорго «яхтаах» «Дальтеплоизоляция» дигэн шефтаах тэрилтэбин

бэйтийн үбүрэн 150 тын солж. тынхынгы телицыны тутарга ылымыца дуогабардасыга. Телица на аналлах арэас матырываалы тэйтэрбитэ. Свайдары туруртарбыта. Ол онугар бивиги бородуусуяабыт хайа тымарбыт агарын шэфтэхэтер бигигер бизрихтэхэ эгибит. Матнык бэртэхэй үлэ сараланаг нбан, шэфтэхэтербит дуогабардасыг салалталара уларыбан тохтообута. Мэлхэжиги ол

Аны билигин, туох би-
рыта ыйааһын хараар
ууруллар, аарыллар-суот-
танар нэмнэгэр, үбү-хар-
чыны булар өссө мараа-
та. Совет ону нөрөр
кыада суох, Оттон бэйни
салайыһымыга, үбүлэни-
гэ кинирбит билигин кур-
дук кыра биригээде уру-
дан тыһыныча солкуобай
суумалаах тутууну бий-
тин кууһунан ыйыллата
биллар. Бөркүлээтэринэ,
хамнас аахсыахпыт. От-
тон бааны кыгэтинингэ
былаанналар өссө да
мраах.

Усу-аны, хамнаны ахсар звенолар үзэлэрин ийи эрэ сэгснр. Усу-луобуйалара бары эргүнэ хаачтылынылаах. Холбур, Покровскайдаагы омыттай - производственнай хамааыстыбара теплицалар араас териллэрэ албада ийи сөлүөн курдук. Барыта ийи анны-

Кини Россияны салалзыт да нэмэ сэчэ уһуна суох. Россия курдук мэйи-куон дойду айгыраабыт экономикаатын, политическай балаһынаматын биир сыл иһиниз көннөрө охсор хайа да бэйэлээххэ кыаллыа суоҕа. Ыһың дьыңчаччы норуот интэриэһин иһин туруулар кийр дии саныбын Сорхоттор Президент хайаар да хайаара партин интэриэһин демүсүөхтээх дииллэр. Ити биир эмэ ийи соҕотх санаата. Ыһың элбэх партиялаах усуллубу-һаа олорубут, омон хайа да партияны чорбонномо, барыларын түмүп, дьонго-норуотка сулууспа-һыр бадалаахтары туһа-нар сорук туруохтаах. Оттон онуоха В. Н. Ельцин саамай сөптөөх кан-дидат диибин.

К. АРЖАКОВ,
ХСЫТ.

НОВОСИБИРСКАЯ. Сабылды-
гыта 80 сый буолан баран Сибирь-
дэри табыар биржата эмиз эр-
кэнгизгэ бэлэниизэр. Кини сүрүн-
нүэр оптовой рынокто үсөсүтэргэ,
табыгастаах халайкытыбыннай си-
эстэри олохтуурга, наадыллы-
гытына табыар халлаа баарын т-

хуван чуолхай информациялары
ыларга анаан табыары огороочу-
лар уонна батарааччы фирмалар
конүл ертүөнү киңир өбүөстө-
лөрүн бмхытыыан тариллнвэ.
20-с сылдары Новоноклаевская
биржа Сябирга тааар эргирн
40 бмхытыыан апарар. Сайаа

ДОСТОЙНАЙ СИЛАТ

тэр кэл- эгитбит, Сорохтор, үнсэ
1 эдэр Дьон, ааа нолуона
- тугу да Үлэлээбэтэрин.

НИ ТҮМҮНҮӨХХЭ

Оройуон хаһаайысты-
баларыгар ыччат тэри-
бэччилэра диэн штаттар
керулуннүлэр. Кийилэр
комсомолу кытта тэҥнэ-
лэһэллэр, Эрлэн Эрсти-
тин аатынан совхозна-
ра комсомольской секре-
тарь штата баар. Секре-
тарианан Иван Дьячково-

холомжуг ыччат тэр-
дээччитиг штата керүлүн-
из. Предприятие началь-
нига А. А. Шадрин ыч-
чат туһугар хыһанара
итигиз көстөр. Ити штаб-
ка предприятие үлэһитэ
Мария Макарова үлэ-
лээбэ. Оройуон кэбингэр
баар оҥо тэрилтэлэрин
комсомольцаларыгар сек-
ретарынан Римма Полова
аһына. Ол эрэри минн
үлэтин саадаһы илик.
Тэрилталар комсомоль-
цалар ким эрэ ыйан бэ-
рэрин көтөспүккэ, бэйэлэ-
рин көрүлээн урукку
комсомольскай тэрилталар
ин чөлүгэр түһөрүлгө

Райкомол үлэнттэрэ билигин Амма оройуону-
гар ыытыллар. Лена орус
илин эгэрэнээри оройуо-
нар ыччаттарын ыһа-
бар бэлэминнэллэр. Бу
ыһах бэс ыйын 21—23
күннэригэр ыытыллар.
Манна ыччанка уонна
комсомолга аналлаах дис-
путтар ыытыллыхтара.
Культурнай уонна спор-
тивнай дьаһаллар төрүл-
лэнэхтэр. Ыһах програм-
мата орус кыах.

Ф. ПЕТРОВА,
райкомхоз и жилищ.
секретаря.

Комсомольской
ОЛОХ

най үлэли-хамсы сый-
дыр. «Мугудай» уонна
«Бахсы» совхозтарга ыч-
чат тарыйааччыта да, ком-
сомольскай секретара да
суох олохтоолор. Манын
суох нөстөрү? Хаһаайыс-
тыба салайааччылара ыч-
чатка болломтолорун уур-
боһоттору баһыста.

Оройуон киинигэр ма-
ны таҕастыыр комбина-
ция эрэ майнайгы сүлүүх
комсомольскай төрүтэ
баар. Маны комсомоль-
скай секретарынан Вален-
тина Толстоухова үлэ-
лиир. «Якутгоспрои-
строй» МПМ-тар ыччат
түмсүүтэ тарылына. Бу
төрүтэ комсомольскай
рыттан уунуоһу хому-
йууну Василий Мона-
стыревка сүктэрдилэр.
Өрөмүсүнүүр - техниче-
скэй аһаҕас бос-

— Айыла уонна киби —
КУӨЛБҮТҮН БЫЫААН

Ааспыт сымларга ан-
ды динэ туғун көрсөрү
агабыз мыта дурдага
хонорум. Оһно Ими-
гинтэ эбэ хотун өлгөм
уунан бычалыһан ил-
лэһийэ сытара олус
да көрө, үтүгэй этэ.
Быһыл ыһаанынан
экскурсияга оһно тии-
һан баран, соһууу бе-
цөнү соһуйдум, хо-
мойдум — Имигинтэ
букатын уолан хаал-
быт. Аҕаларбыт анды-
лыыр Тойон Тумуста-
ра быһа түһөн, син-
һызбитэ сүрүн, күөл
арҕаа энэрэ бадаран-
һынан көрөн сытар.

Кус-хаас Имигинтэ-
ни таһымыр да этэ.
Балыга да элбэҕэ. Ол
бөйгөтэ бу буолли сыт-
таҕа.

Липпэлэргэинэн дэнзлэтибит. Маным буоллабына, совхоз баайыналары бары куралынмыһылар, ходоулар-быт кубарыһа хатыһылар. Онон Инигиттэни уулуур туһунан оройуонмут салалтата хайан да кыһанаарча наада.

Мин бэйэм Хатылы
онго оскүөлэтыгар үө-

ранзбн. Ити шиннэ
көрбөттер республика-
таавы оркуозаларыгар
үөрөммитим. Дьоммун,
дойдубун иһааа ахтар
буоламмын, күүспүнүн
кэрэзэ маһаа кэлби-
тым. Айылланы кэтээн
көрөрбүн олус собу-
лүүбүн. Астрономиянан
дьарытаһабын. Табаа-
рыстарым — Хатылы
олохтоох уолаппара
Петя Кривошальник уо-
на Авксентий Иванов,
Мэнэ-Хаҥаластан смя-
дьяр Степа Вилюкин
— энэ айылланы кэ-
тээн көрөллөрүн собу-
лүүлэр. Күөгэйтэ-
нуускайга турар иһэ
айыллабыт барахсан
көрөргө да кэрэзэ сүр-
дэх буолбат доо, сү-
рөгү-быры тоһоллоох
үөрдэрий? Оттон туһа-
тын туһунан этэ да
барыллыбат — биигини
бары киинтэн аһаан-
таһан, иһин буолан
олоробут. Онон киин
туһугар ийэбинигар,
чугас Дьоммутугар ий-
һанарбыт курдук кы-
һаныахтаахпыт.

Валерий ФЕДОРОВ,
Искис группалаах
инбалит.

БАЛЫКТА ҮӨСКЭТИЭХХЭ

Сахалар былыр-былыртытан кыһалар-лаах сүт сылларыгар балыктаан урун тыммытын өрүүмүсүт элбэх. Онон балыгын, ас-үөл адыһаабытынан, эмнэ балык биир сүрүн аһылыкты буолар чицилэнэ. Ол эрэри баччаанга диэри күөл-лэргэ балыгы үөскэтиннэн иэм да анаан-минээн дыарыктаммата. Нэһиликтэр ахсын балыска суох күөллэр дэйдэр. Онон олорго балыгы үөскэтэр ту-

Һунап болтуруоһу ту-
руордохха.

Вилэгчн сир ахсын техника, албах. Ону кииннээн үлэлэтиэххэ, балык ыытыллыбыт мөөллэрин хонтуруулга ылымакха. Мунхалаахтар регистрация-ланаллар, киинлэр бултууларын эмис барээлэтиэххэ. Куөлэр бит көмүс хатырыстаахтарыттан барытһиннэрбит курдук дьалланилахха.

Т. СОКОЛЬНИКОВ.
Дружн.

